

dr hab. Włodzimierz Wysoczański, prof. UWr
Uniwersytet Wrocławski

Recenzja
dorobku naukowego dr Magdaleny Pudy-Blokesz
w postępowaniu habilitacyjnym
w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo

1. Sylwetka Habilitantki

Pani dr Magdalena Puda-Blokesz jest pracownikiem badawczo-dydaktycznym w Instytucie Filologii Polskiej (w Katedrze Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej) Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. W tej Uczelni (na Wydziale Humanistycznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej) zdobywała wykształcenie filologiczne, uzyskując w 2006 roku dyplom magistra filologii polskiej na podstawie pracy magisterskiej „Biblijne formuły językowe. Typologia i semantyka (na materiale Biblii Tysiąclecia)”, której promotorem był prof. dr hab. Stanisław Koziara. W tej Uczelni (na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej) uzyskała w 2011 roku stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na podstawie rozprawy doktorskiej „Frazeologia pochodzenia mitologicznego w języku polskim (na materiale leksykografii XX i XXI wieku)”, przygotowanej pod opieką naukową prof. dra hab. Stanisława Koziary. Tu także rozpoczęła (w 2008 r.) i – jak nadmieniono wyżej – nieprzerwanie kontynuuje pracę naukową i dydaktyczną.

2. Informacja o obowiązujących przepisach

Podstawą dokonywanej oceny jest Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.).

3. Oceniane osiągnięcia naukowe

Ocenianym osiągnięciem naukowym jest – wskazana przez Panią Magdalenę Pudę-Blokesz jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo – autorska monografia naukowa pt. „Dziedzictwo mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej” (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2021, 250 s.), a także pozostały dorobek naukowy, działalność dydaktyczna, działalność organizacyjna oraz działalność popularyzująca naukę dr Magdaleny Pudy-Blokesz po uzyskaniu stopnia naukowego doktora (z pewnymi odniesieniami do okresu wcześniejszego).

4. Ocena wskazanego przez kandydata osiągnięcia naukowego

Na monografię „Dziedzictwo mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej” można spojrzeć wielorako. Już sam wgląd w podejmowaną problematykę pozwala dostrzec

niewątpliwe bogactwo treściowe pracy, zarówno w obrębie naświetlanych zagadnień o charakterze teoretycznym, prezentowanych kwestii badawczo-metodologicznych, jak również dokonywanych przedstawień analityczno-materiałowych. Z jednej strony bowiem, jak słusznie uwydatnia Autorka we *Wstępie*, „monografia, której przedmiotem stały się nazwy przedsiębiorstw pogrzebowych zawierające w swej strukturze komponenty mitologiczne, wpisuje się w obszar rozległych badań nad dziedzictwem kulturowym utrwalonym w języku” (s. 9), z drugiej zaś strony „W tym lingwistyczno-kulturowym nurcie, obejmującym chrematonomastykę kulturową, w niej również użytkową (w tym marketingową), mieści się przedstawiona w opracowaniu próba oglądu i jakościowo-ilościowej analizy śladów mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej” (s. 9). Środkiem umożliwiającym wszystko to jest zarówno interesujący zakresowo i precyzyjnie wytyczony podstawowy cel pracy, tj. „zbadanie spuścizny antycznej (mitologicznej) w polskiej chrematonimii funeralnej” (s. 11), stanowiący zarazem – już z tego wyboru problemowego – o jej wysokiej wartości, jak też obrany obiekt – baza materiałowa, tj. „komponenty mitologiczne nazwy firm związanych z działalnością pogrzebową i pokrewną, które w latach 2016 i 2018 można było znaleźć w dwóch bazach internetowych”, a konkretnie „399 chrematonimów funeralnych z mitologizmami” (s. 10–11; tj. „po usunięciu powtarzających się chrematonimów”, s. 58). I wreszcie w kontekście nadmienionej znaczącości merytorycznej nie można nie docenić należnie bogatego podejścia metodologiczno-badawczego: „Podstawę materiałową [...] poddano oglądowi poczynionemu z perspektywy lingwistycznej, głównie chrematonomastycznej, osadzonej na szerszym tle interdyscyplinarnym: kulturowym, komunikacyjnym, marketingowym czy urzędowo-handlowym” (s. 11).

Stosownie do wskazanej w tytule monografii (*Dziedzictwo mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej*) problematyki badań oraz przyjętej perspektywy badawczej, Autorka w pełni adekwatnie pod względem merytorycznym i jak najbardziej prawidłowo pod względem koncepcyjnym buduje pracę na dwóch spójnych ze sobą częściach problemowych: najpierw teoretycznego wyłożenia bogactwa zagadnień w poszczególnych rozdziałach – „początkowe rozdziały poświęcono właśnie historii wpływu antyku na kształtowanie polskiej kultury (1.1.1), przedstawiono zarys stanu polskich badań nad recepcją starożytności (w tym mitologii klasycznych) w tradycji polskiej (1.1.2), a także poczyniono przegląd prac (głównie językoznawczych) poświęconych mitologizmom rozumianym jako fakty językowo-kulturowe (1.1.3)” (s. 11) – w skorelowaniu z kolejnymi związanymi ideowo rozdziałami, w których „przybliżono podstawowe informacje na temat rozwijających się w Polsce badań chrematonomastycznych, w których osadzono badania nad nazewnictwem firm (1.2.1), omówiono rzutującą na nazewnictwo specyfikę branży funeralnej (1.2.2) oraz przedstawiono przegląd dotychczasowych publikacji poświęconych nazwom zakładów pogrzebowych (1.2.3)” (s. 11), a następnie – zasadniczego przedstawienia analitycznego rozpatrywanych nazw, którą stanowi „kolejna, druga i najobszerniejsza część książki, w której zawarto prezentację i opis podstawy materiałowej” (s. 12). W rezultacie otrzymujemy spajające się w jednolitą całość trzy studia, z którymi zespolone są istotne treściowo i konstytutywnie dane wprowadzające (*Wprowadzenie*, s. 9–14) oraz konkluzje (*Podsumowanie*, s. 217–222), a także pozostałe potrzebne komponenty pracy: *Źródła podstawy materiałowej*, *Rozwinięcie skrótów*, *Literatura*, *Portale i strony internetowe*, *Wykaz tabel i wykresów*, *Indeks nazw osobowych* oraz streszczenie angielskojęzyczne.

Ważne i w pełni racjonalne są uzasadnienia powodów podjęcia badań nad spuścizną mitologiczną w polskiej chrematonimii funeralnej – „niewątpliwa wartość owego dziedzictwa, które przez wieki, właściwie od początków, kształtowało kulturę europejską, w tym polską” (s. 9–10), wyboru chrematonimii funeralnej: „to przestrzeń, w której wyjątkowo często ujawniają się nawiązania do mitologii starożytnych”, a także wskazania na przesłanki tendencji „sięgania w procesie nazwotwórczym po komponenty mitologiczne”: „branża funeralna jest wyjątkowa przede wszystkim ze względu na pełnione usługi, dlatego nie wpisuje się ona w pełni we współczesne prawa marketingu, co rzutuje na nominację”; w tej branży – o czym już nadmieniono – „szczególnie widoczne są w nazwach firm odwołania do mitologii starożytnych (głównie greckiej)”, „wśród dotychczas powstałych prac na temat nazewnictwa zakładów pogrzebowych brakuje publikacji prezentującej nieco odmienny, a tym samym uzupełniający kierunek oglądu zastanej materii chrematonimicznej” (s. 10).

Nieodzownie należy podkreślić trafność ustaleń pojęciowo-terminologicznych. Odnosi się to w szczególności do pojęć kardynalnych: zaadaptowanego rozumienia chrematonimów jako komunikatów użytkowych, a więc nazw o potencjale pragmatyczno-komunikacyjnym, co pozwala rozpatrywane w pracy miana firmowe przyporządkować do tzw. chrematonimów marketingowych (wszelako najzupełniej słusznie Autorka niejednokrotnie uwrażliwia: „zasób współczesnych polskich chrematonimów funeralnych z mitologizmami ma nie tylko charakter użytkowy i marketingowy, ale także pełni niezwykle ważną w tych czasach funkcję kulturową”, s. 222; „obecność mitologizmu w nazwie wzmacnia jej funkcje kulturowe i tożsamościowe”, s. 218); przyjętego terminu chrematonimy funeralne, które są „językowymi reprezentantami obiektów gospodarczych, które pełnią usługi pogrzebowe”, z równoczesnym wskazaniem, że są one nośnikami kulturowego kodu obejmującego treści funeralne i tanatologiczne; zaproponowanego określenia mitologizmów (firmonimów mitologicznych), będących komponentami mitologicznymi rozpatrywanych chrematonimów, traktowanych „jako jednostki języka o dającej się ustalić motywacji mitologicznej, reprezentowane przez wyraz lub połączenie wyrazowe i reprezentujące utrwalone w danym języku znaczenie” (s. 56–57). Na najwyższą ocenę zasługuje instrumentarium badawcze, przede wszystkim wypracowany – znakomity ideowo, merytorycznie i logicznie, a przy tym niezwykle przejrzysty – schematu opisu poszczególnych grup chrematonimów z konkretnym mitologizmem, o trójczłonowej strukturze komponentowo-treściowej, obejmujący: komponent mitologiczny (nazwę mitologiczną z jej etymologią, wskazanie mitologii, do której odwołuje się dana jednostka, mitologiczne odniesienia i desygnaty nazwy); chrematonimy z danym komponentem mitologicznym (wykaz jednostek o mitologicznej lub prawdopodobnej mitologicznej motywacji); komentarz (uwzględniający dane liczbowe, stwierdzane modyfikacje oraz realizacje modelu nominacyjnego; omówienie funkcji mitologizmu w nazwie firmy oraz zobrazowanie rozmieszczenia terytorialnego nazw z omawianym komponentem) (s. 59–61). W bardzo wnikliwym i wielostronnym przedstawieniu rozpatrywanego dziedzictwa mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej należy podkreślić bogatą, w pełni reprezentatywną z poszczególnych zakresów literaturę ogólniejszą i szczegółową, a zarazem znakomitą jej znajomość i wykorzystanie.

Nadmienioną wyżej adekwatność merytoryczno-koncepcyjną części prezentującej problematykę pracy (*Część I. Odwołania mitologiczne w polskiej chrematonimii funeralnej – ustalenia teoretyczne i stan badań*, s. 15–53) należy obligatoryjnie uzupełnić wskazaniem na

pełnię i harmonijność przedstawień poszczególnych zagadnień w zarysowaniu ogólnego tła, przede wszystkim kulturowego i lingwistycznego, w tym istotnego obszaru chrematonomastycznego, a zarazem należyłość i staranność naświetlenia problemów szczegółowych – zgodnie z potrzebami odnośnie do konkretnych kwestii – z właściwą konkretyzacją lub podaniem tylko podstawowych informacji, co – przy bezwzględnym zachowaniu absolutnej wystarczalności omówienia dla kompletności danych zjawisk – zapewnia niebywałą precyzję wywodu, a zarazem wysoką jego przejrzystość. Dodając do tego wyraźnie uwidaczniające się znanstwo przybliżanych zagadnień, w rezultacie można mówić o dwóch bardzo dobrze nakreślonych wymiarach odwołań mitologicznych w polskiej chrematonimii funeralnej: w perspektywie badań nad recepcją antyku i starożytnych mitologii w polskiej tradycji – ze względu na – przypomnijmy – będące celem pracy założenie zbadania spuścizny antycznej (mitologicznej) w polskiej chrematonimii funeralnej; przez pryzmat leksyki mitologicznej w polskiej chrematonimii funeralnej – z racji obranej chrematonimii funeralnej jako przedmiotu badań. Omówienie tych zagadnień jest niezwykle ważne, gdyż ma ściśle odniesienia do przeprowadzanej w części drugiej analizy materiałowej, w szczególności zaś do oparcia w charakterystyce chrematonimów funeralnych z mitologizmami opisu ze względu na przynależność budujących je mitologizmów oraz ich obecność w składzie i strukturze, co – zgodnie z obowiązkiem rzetelności badawczej – jest przez Autorkę jak najbardziej potwierdzone.

Podobnie odnotowaną wyżej prawidłowość ujęciowo-treściową zasadniczej części monografii, poświęconej analizie jednostek zebranego zasobu podstawy materiałowej (*Część II. Odwołania mitologiczne w polskiej chrematonimii funeralnej – prezentacja i opis podstawy materiałowej*, s. 54–216), trzeba koniecznie uzupełnić wskazaniem na bardzo interesujący materiał empiryczny, ale przede wszystkim trzeba stwierdzić, że opracowanie to jest niezwykle wartościowe poznawczo. Dodając do tego wyraźnie uwidaczniającą się wnikliwość wielostronnego rozpoznania jednostek (pod kątem ilościowym, jakościowym i funkcjonalnym) oraz wielopłaszczyznowego ich opisanie wedle wypracowanego schematu opisu (o którym była mowa wyżej), w rezultacie można mówić o stworzonym kompleksie chrematonimów funeralnych zawierających mitologizmy w pięciotorowo ujętych studiach, wyznaczanych przez status onomastyczny komponentów mitologicznych, tj. nazw z teonimami, toponimami, zoonimami, antroponimami oraz apelatywami (kolejność wg wskaźnika statystycznego), w pełnym i zarazem doskonałym wypełnieniu każdej z tych grup konkretnymi podgrupami według nadmienionych schematów, tworzących swoiste ogniwa formowanych łańcuszków kategorialnych. Równie ważny i wartościowy poznawczo jest nurt drugi dociekań, koncentrujących się na rozpatrzeniu: chrematonimów funeralnych z mitologizmami jako form wieloskładnikowych; zestawień antroponimicznych i deskrypcji w ujawnieniu otoczenia firmonimów mitologicznych w nazwach; firmonimów mitologicznych użytych w uwzględnianych chrematonimach funeralnych w różnych aspektach: genetycznym, popularności i częstotliwości występowania, statusu onomastycznego, semantyczno-pragmatycznym i funkcjonalnym. Przeprowadzona umiejętnie i niezwykle starannie prezentacja i opis podstawy materiałowej to dokonanie bezsprzecznie ważkie z punktu widzenia celu i założeń pracy, uwidaczniających się wyników oraz możliwości wyciągnięcia wniosków uogólniających, lecz dzięki ukazaniu stanu faktycznego analizowanego materiału i jego wielostronnemu naświetleniu, poświadcza ponadto ze wszech miar pożądaną

teleologicznie inspirację do dalszych poszukiwań badawczych (ściślej – uświadamia możliwość rozszerzenia dociekań nad dziedzictwem kultury antycznej w zasobach polszczyzny na inne obszary), a równocześnie wprowadza do badań nad spuścizną mitologiczną w polskiej chrematonimii funeralnej (na bazie zasobu nazw przedsiębiorstw pogrzebowych zawierających w swej strukturze komponenty mitologiczne) autorską propozycję modelu opisu.

Tekst monografii obliuguje jeszcze do wskazania na wysoką jakość wywodów dotyczących konkretnych zagadnień, uzyskiwanych z nich rezultatów oraz wyprowadzanych z nich wniosków. Wykazane i rozpoznane w studium liczne i wieloaspektowe kwestie świadczą o wielkiej skrupulatności badawczej Autorki i zarazem o niezwyklej orientacji w podejmowanej problematyce. Wyszczególnienie i uporządkowanie ich tutaj, choćby jak najbardziej generalizujące, nie zapewnia pełnego przedstawienia bogactwa problemowego. Oto niektóre problemy: ustalenie tendencji nazwotwórczych panujących w nazywaniu firm pogrzebowych, wskazanie odstępstw od tych prawideł, wydobycie kulturowych, społecznych, prawno-rynkowych i lingwistycznych ich uzasadnień; zauważalna w chrematonimii tendencja do transnimityzacji w procesie nazwotwórczym; wnioski dotyczące powstawania, a także wykorzystywania nazw firm w przestrzeni komunikacyjnej; strukturalne cechy chrematonimów funeralnych; niestabilność formalna; firmonimy mitologiczne a wyróżnienia graficznie w obrębie różnych wariantów nazwy; obecność leksyki mitologicznej w chrematonimii funeralnej XXI wieku na gruncie kultury użytkowej jako dowód na trwałość spuścizny antycznej w polskiej kulturze współczesnej oraz wysoki udział procentowy (ok. 11%) nazw firm z mitologizmami wśród wszystkich nazw w branży funeralnej; obecność form paramitologicznych; podstawowe funkcje chrematonimów funeralnych: identyfikująca i wyróżniająca firmę na tle innych firm pogrzebowych; ustalenie ilościowe w odniesieniu do nazw w zbiorze jednostek zawierających mitologizmy, które konotują treści funeralne (69%); mitologizmy afuneralne (nieprzywodzące na myśl treści tanatologicznych) a kwestia drugiego stopnia tabuizacji tematu śmierci; perswazyjność mitologizmów lub paramitologizmów użytych w kreowaniu nazwy firmy; stopień informacyjności nazwy; adekwatność dekodowania nazwy firmy przez odbiorców; wykorzystywanie w chrematonimii funeralnej mitologizmów a kwestia czytelności nazwy dla jak najszerszej grupy odbiorców; obecność mitologizmów dość znanych; udział ilościowy w zbiorze nazw zawierających leksykę odsyłającą do określonej mitologii: największy – greckiej (78%), zdecydowanie mniejszy – rzymskiej i egipskiej, śladowy – innych mitologii; wskaźnik częstości w chrematonimii funeralnej określonych mitologizmów (*Hades*, *Charon* i *Styks*).

Podsumowując, wysoko trzeba ocenić bardzo przejrzystą strukturę pracy, uzasadnioną treściowo jej segmentację, właściwe wprowadzenie do problematyki oraz sformułowanie zasadniczych tez, logiczność i konsekwencję ujęcia zagadnienia kardynalnego i problemów związanych w różnych wymiarach i podejściach w poszczególnych częściach pracy (z dodatkowym zobrazowaniem wielu istotnych informacji za pomocą wykresów i tabel), klarowność i pełnię wyjaśnień problemów przy umiejętnym utrzymaniu rygoru zwięzłości wywodów, stosowne, właściwie skategoryzowane i uargumentowane poświadczenia materiałowe oraz bogate ich przedstawienia z przedłożeniem własnej propozycji schematu ich ujęć, wewnętrzną spójnością wyróżnionych części, udanie łączących się w spójną całość, czytelnie zasygnalizowane celnych merytorycznie i wartościowych uwag końcowych. I jeszcze: ze względu na walor poznawczy monografii – poza oczywistym jej funkcjonowaniem

w sferze naukowej – możliwe jest szersze wykorzystanie tego opracowania, np. w dydaktyce akademickiej.

Ostatecznie: monografia Magdaleny Pudy-Blokesz „Dziedzictwo mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej” stanowi znaczny wkład w rozwój językoznawstwa.

5. Istotna aktywność naukowa

Ujmując całościowo działalność naukową Pani Magdaleny Pudy-Blokesz po uzyskaniu stopnia doktora można bez najmniejszej wątpliwości orzec o spełnieniu przez Habilitantkę kryterium dotyczącego wykazania się istotną aktywnością naukową.

Najoczywistszym, a zarazem przydatnym wskaźnikiem takiego stwierdzenia są dane ilościowe dotyczące opublikowanych prac: 2 monografie, 1 słownik, 12 rozdziałów w monografiach wieloautorskich, 11 artykułów w czasopismach naukowych, 2 artykuły recenzyjne oraz 2 sprawozdania. To wyszczególnienie ilościowe odzwierciedla zarazem o wiele bardziej istotny parametr dorobku naukowego – różnorodność i wielość form publikacyjnych. Ważnym, a zarazem obligatoryjnym w świetle obowiązującej oceny parametrycznej probierzem aktywności naukowej jest wartość punktowa: łącznie 568,5 (553,5 za punktowane publikacje wydane w latach 2011–2020). Z danych naukometrycznych dodać do tego trzeba jeszcze liczbę cytowań publikacji: 21–26 oraz indeks Hirscha: 2–3 (źródło: Google Scholar, pierwszy wynik z profilu, drugi z programu Publish or Perish 7; podane dane naukometryczne wg informacji w Załączniku nr 4 *Wykaz osiągnięć naukowych dr Magdaleny Pudy-Blokesz stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny językoznawstwo*).

Najistotniejszym wszelako miernikiem publikacyjnych dokonań naukowych jest ich wartość naukowa oraz ich wkład w rozwój nauki. Już samo podjęcie problematyki dziedzictwa antycznego, przede wszystkim mitologicznego, w badaniach języka polskiego trzeba uznać nie tylko za jak najbardziej wartościowe, lecz również bardzo przydatne. Za cenne ze wszech miar trzeba też uznać obranie frazeologii jako obiektu dociekań, więcej – wielostronne rozpatrzenie mitologizmów frazeologicznych wypełniając tzw. luki w badaniach polskiej frazeologii, kapitalnie odkrywa i ukazuje rzeczywisty i przebogaty „pejzaż” odwołań mitologicznych – i szerzej antycznych – w języku polskim. Na jak najwyższą ocenę zasługują zastosowane perspektywy koncepcyjne przeprowadzonych badań, a konkretnie wyraźna dwudzielność podejścia badawczo-metodologicznego w rozpatrywaniu mitologizmów frazeologicznych, wyznaczana przez opracowania ogólne i teoretyczno-materiałowe oraz kształtowana zasadniczo przez opracowania analitycznomateriałowe. I jeszcze jeden aspekt zasługujący bezapelacyjnie na docenienie: rozważania zogniskowane są – z jednej strony – na przedstawieniu w głównej mierze systemowego stanu zasobu, z drugiej zaś strony koncentrują się na ukazaniu funkcjonowania jednostek w dyskursie.

Poczynione uwagi natury uogólniającej ukonkretniają dobitnie kwestie szczegółowe w określonych opracowaniach – poszczególnych studiach formułujących zbadany i opisany znakomicie obszar polskiej frazeologii o mitologicznej proveniencji. Pełne przedstawienie ich tutaj – rzecz jasna – nie jest możliwe, toteż wypada poprzestać w poniższych spostrzeżeniach na odniesieniu się do niektórych fundamentalnych i wyrazistych kwestii. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że lektura wszystkich publikacji pozwala dostrzec powiązania treściowe i przenikanie się niektórych idei w określonych pracach, przy czym nie są to proste odwołania, lecz są to – w najlepszym rozumieniu – inspirujące nawiązania problemowe,

kreatywne ujęcia danych zagadnień w nowym aspekcie, rozwijające je z innych pozycji, dające w rezultacie ich wielostronny i wieloaspektowy ogląd, ustrukturyzowane wielowymiarowo ich opracowanie. Tak zamyśloną i realizowaną metodologicznie kompleksowość ujęcia problemów badawczych o wyraźnych znamionach eksperckości uznać trzeba za bez wątpienia uzasadnioną i cenną. Nie do przecenienia jest – szczególnie w odniesieniu do uprzedniej wąskości patrzenia na mitologizmy i w zasadzie „zwykłego” umiejscawiania ich głównie na szerszym tle frazeologii pochodzenia antycznego, a także wobec skąpości ilościowej prac badawczych – przedłożone kompleksowe podejście do mitologizmów, a zwłaszcza dokonane ustalenia pojęciowo-terminologiczne, sprowadzające się do ukucia definicji terminu *mitologizm*, określenia jego zakresu znaczeniowego, pozwalającego następnie wyróżnić typy jednostek z przypisaniem im pozycji nadrzędnej wśród form o antycznej proveniencji, a ostatecznie trafne osadzenie mitologizmów frazeologicznych wśród innych jednostek o mitologicznej genezie. W kontekście nadmienionych dociekań konieczne jest przynajmniej zasygnalizowanie podjętej przez Magdalenę Pudę-Blokesz ważkiej kwestii ustalania genezy i źródeł jednostek o mitologicznej proveniencji z doprowadzeniem finalnie do celnie przedłożonego wyróżnienia płaszczyzny źródłowej nadmienionych jednostek (tj. motywacji semantycznokulturowej w oparciu o mit i mitologię) oraz ich pozostałych płaszczyzn: użycia i upowszechnienia (odstanianych, gdy jest to możliwe). Wskazanie takiej potencjalności w odniesieniu do mitologizmu frazeologicznego jest już samo w sobie znaczące, co więcej – te koncepcyjne zasady zostały nakierowane na inne obiecujące zamierzenia. Mianowicie, dające się ustalić w toku wielotorowej i kilkietapowej analizy płaszczyzny (źródłowa, użycia i/lub upowszechnienia) znalazły zastosowanie w projekcie bazy internetowej mitologizmów opisanych według dobrze przemyślanego klucza uwzględniającego ponadto inne istotne składowe.

Spośród zgłębianych zagadnień w podejściu uogólniającym w badaniach nad mitologizmami nieodzowne jest przywołanie dociekań nad wariantywnością przede wszystkim z uwagi na sprecyzowanie jednostek wariantywnych oraz inwariantów, a także ze względu na bez wątpienia zasługujące na zauważenie i docenienie wyróżnienie (z adaptacją na grunt frazeologii terminologii z obszaru słowotwórstwa) oraz scharakteryzowanie alternacji na poziomie leksykalnym i wewnątrzleksykalnym. Trzeba też odnotować nastawienie badań utrwalonych połączeń wyrazowych motywowanych mitologicznie na ujęcie międzyjęzykowe w konfrontacji polskich i czeskich jednostek, pozwalające oprócz wniosków co do stopnia bliskości językowo-kulturowej zestawianych języków, uchwycić prawidłowości w zakresie proveniencji mitologizmów, a konkretnie – zdecydowanej przewagi jednostek wywodzących się z mitologii klasycznych, przede wszystkim z mitologii greckiej. Ujmując obszar systemowy oglądu mitologizmów, głównie frazeologicznych oraz domenę rozpatrzenia danych zagadnień w przywołaniu konkretnych prac (polskiej frazeologii motywowanej mitologicznie, m. in. problematyki genezy i źródeł jednostek o mitologicznej proveniencji, terminologii językoznawczej oraz kryteriów doboru, selekcji i analizy materiału; mitologizmów frazeologicznych w zasobach leksykograficznych polszczyzny, m.in. problemów notacji leksykograficznej oraz zasobu mitologizmów frazeologicznych), należy podkreślić wyjątkową adekwatność i precyzję ujęcia tematów w ich tytułach (monografia: *Mitologizmy frazeologiczne w języku polskim (na materiale leksykografii XX i XXI wieku)*; artykuły: *Wokół problemów genezy polskich mitologizmów frazeologicznych*; *Z życia frazeologizmu sobie (śpiewam) a*

muzom w przestrzeni internetowej; Fortuna kołem się toczy; Internet jako źródło wiedzy o mitologizmach frazeologicznych; Frazeologizmy (nie)antyczne w dziejach polszczyzny – na przykładzie frazy O wilku mowa (a wilk tuż / tu) (przedstawienie opisu danych mitologizmów, zastosowanie zaproponowanej metody opisu jednostek, pokazanie realizacji wysuniętej koncepcji); Wariantywność mitologizmów frazeologicznych w świetle danych leksykograficznych; Skrzydlate słowa o proveniencji mitologicznej w językach polskim i czeskim (na podstawie zasobów leksykograficznych) (unaocznienie nadmienionych właściwości w charakterystyce mitologizmów frazeologicznych).

Z pozycji oceniającej – jako się rzekło wyżej – niektórych fundamentalnych i wyrazistych kwestii w opracowaniach jednostek o mitologicznej proveniencji nie sposób nie dostrzec istotnych badań z punktu widzenia językowo-kulturowego, etymologicznego, socjolingwistycznego i aksjologicznego, a także bogatej płaszczyzny oglądu ich funkcjonowania we współczesnej polszczyźnie, głównie w formie komunikacji potocznej w sferze Internetu oraz w innych tekstach kultury (artystycznych i publicystycznych). W opracowaniach rozszerzających dociekania o żywotne wymiary (artykuły: *A złote jabłko stało się jabłkiem niezgody – o kulturowym i leksykograficznym wymiarze dwóch mitologizmów z komponentem nazywającym owoc; Wokół językowych tajemnic frazeologizmu lelum polelum; Jak nie ma w domu chłopca, zgłupieje i Penelopa – męskość i żeńskość w polskiej leksyce i frazeologii o proveniencji mitologicznej*), a także ukazujących w szczególności faktyczne wykorzystanie mitologizmów frazeologicznych oraz ich innowacje z ukazaniem stosowanych zabiegów modyfikacyjnych we współczesnym dyskursie (artykuły: *Z życia frazeologizmu sobie (śpiewam) a muzom w przestrzeni internetowej; Społeczność Internetu wobec tradycji antycznej, czyli o mitologizmach frazeologicznych w gatunkach prymarnie internetowych; Współczesny potencjał frazeologizmu motywowanego mitem Feniksa; Frazeologia (nie)antyczna na co dzień; Z życia mitologizmów frazeologicznych we współczesnej polszczyźnie (na przykładzie jednostki koń trojański)*) zauważalna jest dbałość w stosowaniu właściwych narzędzi w postępowaniu badawczym, rys niebywałej dogłębności i rzetelności przeprowadzanych analiz. Opracowania te bez wątpienia znacząco ubogacają wiedzę o mitologizmach i ich użyciach.

Odrębnie odnieść się trzeba do ważnych w obszarze badań nad mitologizmami kwestii – określając zbiorczo – ekscerpcyjno-porządkująco-gromadząco-zastosowaniowych. W polu tym zarysowują się wyraźnie dwa nurty. Pierwszy dotyczy pozyskiwania zasobu materiałowego leksyki i frazeologii mitologicznej z opracowań leksykograficznych (z uwzględnieniem słowników ogólnych, dwujęzycznych i frazeologiczno-paremiologicznych) języka polskiego oraz jego opracowania, skupiając się głównie na ocenie jego jakości, ilości i sposobu notacji. W drugim profilu mieszczą się wieloaspektowe charakterystyki jednostek zebranych w dwóch konkretnych dziełach leksykograficznych: w *Słowniku języka polskiego* Samuela Bogumiła Lindego (z tego źródła ekscerpcja i opisanie objęły również określenia przymiotnikowe i ekwiwalenty rzeczownikowe mitologizmów leksykalnych) oraz w *Nowej księdze przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich* pod redakcją Juliana Krzyżanowskiego, odzwierciedlające specyfikę zawartego w tych słownikach zasobu o mitologicznej proveniencji. Oba te wymiary rezultatów wartościowej ekscerpcji jednostek, ich cennych i wzorcowych autorskich ujęć oraz wysuniętych wnikliwych wniosków – niezależnie od odrębności ich przedstawień w opracowaniach – dopełniają się (artykuły: *Mitologizmy frazeologiczne w wybranych źródłach*

leksykograficznych; Mitologizmy frazeologiczne (nieobecne) we współczesnych opracowaniach frazeologicznych i paremiologicznych; Frazeologizmy pochodzenia mitologicznego w języku polskim (zasób, stan i perspektywy opisu); Mitologizmy frazeologiczne w języku polskim (na materiale leksykografii XX i XXI wieku); Językowe dziedzictwo mitologiczne w Słowniku języka polskiego Samuela Bogumiła Lindego – leksyka; Osobliwe określenia przymiotnikowe i ekwiwalenty rzeczownikowe mitologizmów leksykalnych w Słowniku języka polskiego Samuela Bogumiła Lindego; Frazeologia mitologiczna w Słowniku języka polskiego Samuela Bogumiła Lindego; Polskie frazy z komponentem mitologicznym (na materiale Nowej księgi przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich)).

Publikacyjny dorobek Magdaleny Pudy-Blokesz dobitnie unaocznia wreszcie, że wyekscerpowane ze źródeł leksykograficznych mitologizmy (obejmujące polszczyznę od XVIII do początku XXI wieku, sporadycznie wcześniejszego okresu) w odpowiednim uporządkowaniu zgodnie z wypracowanym opisem leksykograficznym (artykuł: *Frazeologizmy o mitologicznej proveniencji jako jednostki recesywne. Mały słownik mitologizmów frazeologicznych języka polskiego, czyli leksykograficzna próba zebrania, przypomnienia i utrwalenia zasobu*) stanowić mogą doskonały budulec słownika mitologizmów frazeologicznych. Istotnie, docelowo sporządzone wykazy bazujące na koncepcji układu gniazdowo-alfabetycznego, powalające również dostrzec etymologiczne powiązania między poszczególnymi jednostkami, są rozwiązaniem optymalnym, a zarazem jak to jest możliwe kompletnie odbijającym utrwalenie systemowego stanu polszczyzny w tym zakresie, toteż publikację „Po nitce do kłębka. Mały słownik mitologizmów frazeologicznych języka polskiego” uznać trzeba bez jakichkolwiek zastrzeżeń za opracowanie znakomite, a jako pierwszy słownik polskich mitologizmów frazeologicznych – za opracowanie nowatorskie i bardzo potrzebne.

Odnotować należy jeszcze w tym miejscu – w związku z odbiorem twórczości naukowej Magdaleny Pudy-Blokesz – opublikowane głosy recenzyjne i oceniająco-omówieniowe dotyczące konkretnych Jej prac: dwa o monografii „Mitologizmy frazeologiczne w języku polskim (na materiale leksykografii XX i XXI wieku)” oraz dwa o słowniku „Po nitce do kłębka. Mały słownik mitologizmów frazeologicznych języka polskiego”.

Zauważalna wyraźnie w działalności publikacyjnej (poza przedstawioną wyżej monografią) jest ważna i niezwykle interesująca perspektywa dociekań chrematonimicznych. Starannemu rozpatrzeniu poddane zostały chrematonimy funeralne z elementem mitologicznymi w polskim nazewnictwie przedsiębiorstw pogrzebowych pod kątem formalnym z ujawnieniem istotnych prawidłowości o rangowym ułożeniu wpływu danej mitologii, a także o charakterze komponentowych mitologizmów w uwzględnianych firmonimach. Przejrzystemu i wnikliwemu naświetleniu poddane zostały też w obszarze chrematonimicznym nazwy własne obiektów gospodarczych traktowane jako przekaz użytkowy o potencjale pragmatycznym (artykuły: *Miejsce i funkcja mitologizmów w strukturze chrematonimów funeralnych; Odwołania mitologiczne w polskiej chrematonimii funeralnej – rekonesans; Hades nie zawsze funeralny – szkic o fortunności nazw podmiotów gospodarczych*).

Gamę publikacji Habilitantki ubogacają niewątpliwie dwa artykuły recenzyjne wydawnictw książkowych (pomieszczone w czasopismach: „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica” i „Język Polski”) oraz dwa (we współautorstwie)

sprawozdania dotyczące odbytej w 2018 roku V Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej „Dziedzictwo antyczne i biblijne dziś (język – kultura – media)” z cyklu „Dialog z Tradycją”.

W działalności naukowej zauważyć trzeba udział w redakcjach naukowych monografii i numerów czasopism, a konkretnie współredagowanie jednej monografii zbiorowej (seria „Dialog z Tradycją”, t. 8: *Dziedzictwo antyczne i biblijne dziś*) oraz dwóch numerów czasopisma naukowego („*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*”, t. X i XIII).

Przedstawioną dotychczas działalność naukową p. Magdaleny Pudy-Blokesz istotnie dopełniają wystąpienia naukowe po uzyskaniu stopnia doktora (17). Aktywność ta jest bogata, bowiem Habilitantka uczestniczyła czynnie w wielu konferencjach, jest ona wieloraka, bowiem obejmuje konferencje krajowe, międzynarodowe i zagraniczne, jest ona zrównoważona, gdyż obok wystąpień w zewnętrznych ośrodkach naukowych (m.in. na uniwersytetach w Ostrawie, Rijece, Lublinie, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu) występowała również w macierzystej uczelni – w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Edukacji Narodowej, jest ona wreszcie wielostronna problemowo. Konieczne jest podkreślenie niejednokrotnego udziału Habilitantki w spotkaniach cyklicznych na zaproszenie, a także wystąpień otwierających obrady. Nie można nie odnotować prezentacji badań naukowych na posiedzeniach komisji naukowych (Komisji / Sekcji Frazeologicznej Komitetu Językoznawstwa PAN), wygłaszanych odczytów na zebraniach naukowych Krakowskiego Oddziału Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Bardzo cennym doświadczeniem były też niewątpliwie wystąpienia (3) w ramach zebrań naukowych Katedry Języka Polskiego i Katedry Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej w Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie (podane wyżej dane wg informacji w Załączniku nr 4 *Wykaz osiągnięć naukowych dr Magdaleny Pudy-Blokesz stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny językoznawstwo*).

Działalność dr Magdaleny Pudy-Blokesz obejmuje ważną sferę projektów naukowych: bycie współwykonawcą projektu oraz osobą do kontaktu w realizowanym w latach 2019–2020 Programie MNiSW „Wsparcie dla czasopism naukowych”; planowana funkcja kierownika projektu wg złożonego w 2015 roku w konkursie SONATA 10 (NCN) wniosku badawczego „Dziedzictwo antyczne w języku polskim – współczesny kanon frazeologiczny”; udział jako wykonawca od 2014 roku w międzynarodowym zespole badawczym niefinansowanego projektu badawczego (zainicjowanego przez pracowników Katedry Komunikacji Społecznej i Lingwistyki Kulturowej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie) „Badania nad dziedzictwem językowo-kulturowym utrwalonym w zasobach frazeologicznych i paremiologicznych języka polskiego oraz innych języków słowiańskich”. Do wymienionych form działalności naukowej dr Magdaleny Pudy-Blokesz dodać trzeba ważną aktywność jako współpracownika (od 2008 r.) Sekcji (obecnie Komisji) Frazeologicznej Komitetu Językoznawstwa PAN oraz członka (od 2008 r.) Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego.

6. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę

Odnosząc się do osiągnięć dydaktycznych Pani Magdaleny Pudy-Blokesz wskazać trzeba na wielość i różnorodność prowadzonych przedmiotów tzw. obowiązkowych i fakultatywnych, na realizację zajęć na różnych kierunkach, specjalnościach, rodzajach i stopniach studiów, w macierzystym Instytucie Filologii Polskiej i w innych jednostkach, na prowadzone zajęcia z kultury języka w projekcie „Kompetentny nauczyciel – mistrz i wychowawca” – przygotowany

i zrealizowany kurs dotyczący współczesnej polszczyzny dla nauczycieli z Ukrainy, na rolę recenzenta i promotora prac dyplomowych, rolę przewodniczącego komisji egzaminacyjnej, a także na współtworzenie sylabusów (kart) niektórych przedmiotów. Wszystko to niewątpliwie wymaga dobrego i wielostronnego przygotowania merytorycznego i dużych umiejętności, a jakość pracy dydaktycznej dobitnie poświadczają oceny z ankiet studenckich i hospitacji oscylujące w granicach 5,0. W tym miejscu nie można nie wspomnieć o odbytych stażach w zagranicznych instytucjach naukowych, poświęconych prowadzeniu zajęć dydaktycznych, a konkretnie dwukrotnego pobytu w Uniwersytecie Ostrawskim w ramach Programu Erasmus+ (w 2016 i 2018 roku).

Przybliżoną wyżej działalność dydaktyczną dopełnia kapitalnie aktywność organizacyjna na polu programowym nauczania akademickiego, obejmująca m.in. pełnione funkcje: członka Kierunkowego Zespołu ds. Krajowych Ram Kwalifikacyjnych (Państwowych Ram Kwalifikacyjnych) dla Kierunku Filologia Polska (w latach 2013–2019), koordynatora prac Zespołu ds. Krajowych Ram Kwalifikacyjnych dla Kierunku Komunikacja Społeczna i Lingwistyka Kulturowa (w latach 2015–2016), członka Rady Jakości Kształcenia w Instytucie Filologii Polskiej (od 2020 roku). Z form działalności organizacyjnej w pracy ze studentami należy wymienić funkcję opiekuna roku na różnych kierunkach i latach studiów konkretnego roku akademickiego, uczestniczenie w pracy Sekcji Komunikacji Społecznej, Retoryki i PR Studenckiego Koła Naukowego Polonistów, koordynatora w przygotowaniu Dni Otwartych w Instytucie Filologii Polskiej (w latach 2015, 2019). Do działalności dochodzi jeszcze członkostwo w Radzie Instytutu Filologii Polskiej (od 2020 roku).

W działalności Habilitantki odnotować należy niemałoważne uczestniczenie w organizacji konferencji, a konkretnie funkcję członka Komitetu Organizacyjnego IV. i V. edycji Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej z cyklu „Dialog z Tradycją” (w przygotowaniu tej ostatniej również prowadząc stronę internetową). W działalności organizacyjnej i administracyjnej obligatoryjnie docenić należy pełnioną przez Panią Magdalenę Pudę-Blokesz od 2018 roku funkcję sekretarza Redakcji czasopisma naukowego „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica”, podkreślając w szczególności Jej zaangażowanie na rzecz tego rocznika, przejawiające się m.in. we współdziałaniu w przygotowaniu wniosku o wsparcie jego rozwoju w ramach programu „Wsparcie dla czasopism naukowych 2019–2020”, jak też realizacji innych przedsięwzięć (przygotowanie i obsługa strony internetowej, podłączenie do baz indeksujących, repozytoriów i bibliotek cyfrowych).

Zaznacza się również działalność upowszechniająca i popularyzująca naukę – pokazanie w okresie wcześniejszym (2006–2007) poprzez artykuły na tematy językoznawcze i leksykograficzne w czasopiśmie studenckim („Argument. Interdyscyplinarny Kwartalnik”), ale też niebagatelnie poprzez omawiany już słownik mitologizmów frazeologicznych adresowany – ze względu na jego przystępność odbiorczą przy zachowaniu wymogów naukowości – do szerokiego grona odbiorców.

7. Konkluzja

W rozległej działalności naukowej Magdaleny Pudy-Blokesz mieści się różnorodny pod względem form, bogaty ilościowo oraz wartościowy dorobek publikacyjny, są liczne wystąpienia naukowe na konferencjach i innych posiedzeniach naukowych, uchwytnie jest współredagowanie wydawnictw naukowych, zauważalna jest partycypacja w projektach

MP

naukowych, uwidacznia się członkostwo lub współpraca w organizacjach i towarzystwach naukowych. Działalność tę wzbogaca niezaprzeczenie ważna, wielostronna i owocna aktywność organizacyjna, dydaktyczna, a także popularyzująca naukę.

Osiągnięcia naukowe Habilitantki są znaczące, jak najbardziej pod względem ilościowym publikacji, również bez wątpienia w wymiarze potencjału badawczego, a więc w obszarze różnokierunkowości i wieloaspektowości eksploracji problemowej, a także niewątpliwie w płaszczyźnie podejść badawczych. Wyrażna i istotna jest domena badań mitologizmów, w szczególności mitologizmów frazeologicznych w ujęciu lingwistycznym (formalnym, semantycznym, również leksykograficznym), a także w szerszym kontekście kulturowym oraz w sferze funkcjonowania rozpatrywanych jednostek w dyskursie. Dorobek badawczy wyróżnia się ważnością i oryginalnością podejmowanej problematyki, wzorowością przedstawień zagadnień i opisów zjawisk (w tym też metody słownikowego opisu jednostek mitologicznych), trafnością przyjmowanych kryteriów, solidnością i bezsprzeczną wartością dokonanych ustaleń oraz wyprowadzonych konkluzji, a także nowością i nowatorskością w badaniach polskiego zasobu mitologizmów frazeologicznych (monografia *Mitologizmy frazeologiczne w języku polskim (na materiale leksykografii XX i XXI wieku)* jest pierwszym polskim językoznawczym studium tego typu, również opracowanie leksykograficzne *Po nitce do kłębka. Mały słownik mitologizmów frazeologicznych języka polskiego* jest pierwszym słownikiem polskich mitologizmów frazeologicznych). Wyrażne i ważne są – osadzone w metodologiczno-poszukiwawczej płaszczyźnie onomastycznej (chrematonomastycznej, obejmującej „chrematonomastykę kulturową, w niej również użytkową (w tym marketingową)”, s. 9) o nastawieniu lingwistyczno-kulturowym – dociekania dotyczące dziedzictwa mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej. Poddana oglądowi i ocenie monografia „Dziedzictwo mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej” (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2021) autorstwa Magdaleny Pudy-Bloesz – z uwagi na wskazane już wyżej niewątpliwe zalety merytoryczne i koncepcyjne oraz poziom dojrzałości badawczej – jest bardzo wartościowa i ważna naukowo. Studium to wyróżnia się przede wszystkim rozległością, ważnością i aktualnością podejmowanej problematyki, przemyślaną i właściwą strukturą oraz należywym zestrojeniem segmentacyjnym, jak najbardziej adekwatnym aparatem metodologiczno-terminologicznym, trafnością i dogłębnością rozpatrzenia konkretnych zagadnień, wysoką jakością dociekań, znanstwem rozpatrywanego materiału, udatnością wypracowanego modelu opisu oraz właściwym oparciem na nim przeprowadzanych z niebywałą rzetelnością analiz materiałowych, znakomitym ujęciem oraz kompetentnym opisaniem analizowanych jednostek, celnością podsumowania; ostatecznie: rozpatrzenie w monografii chrematonimów funeralnych zawierających mitologizmy, wpisując się (wraz z artykułami sygnalizującymi ją) w obszar badań nad dziedzictwem kulturowym utrwalonym w języku, wyjawia niezwykle cenny potencjał poznawczy, stanowi prekursorskie opracowanie.

Oceniając jednoznacznie afirmatywnie autorską monografię naukową Habilitantki „Dziedzictwo mitologii starożytnych w polskiej chrematonimii funeralnej” z równoczesnym uznaniem, że stanowi ona w pełnym zakresie znaczny wkład w rozwój językoznawstwa, w szczególności chrematonomastyki, oceniając niezwykle wysoko Jej pozostały dorobek naukowy, istotnie wpisujący się w obszar lingwistyki, a także niewątpliwie znaczące osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę, podkreślić trzeba rzetelny

warsztat badawczy, dojrzałość naukową oraz wysoką i istotną aktywność we wskazanych obszarach działalności.

Konkludując, jednoznacznie stwierdzam, że osiągnięcia naukowe Magdaleny Pudzie-Blokesz spełniają wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), zatem z pełnym przekonaniem wnioskuję o nadanie Pani Magdalenie Pudzie-Blokesz stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Wrocław, 19 lipca 2021 r.

